

KSZTAŁCENIE DZIECI Z WADĄ SŁUCHU Z
UPOŚLEDZENIEM SPRZĘŻONYM - GŁUSI I
NIEDOSŁYSZĄCY UPOŚLEDZENI UMYSŁOWO,
GŁUCHONIEWIDOMI.

DANE POLSKIEGO ZWIĄZKU NIEWIDOMYCH:

- ◉ W 2010 r. w PZN zarejestrowanych było 13 250 osób z dodatkową niepełnosprawnością (56% kobiety i 44% mężczyźni), w tym:
- ◉ chorych na cukrzycę - 4 477 osób,
- ◉ z niepełnosprawnością ruchową - 2 224 osób,
- ◉ **głuchoniewidomych** - 1 113 osób,
- ◉ z upośledzeniem umysłowym - 716 osób,
- ◉ z inną niepełnosprawnością - 4275 osób.

- ◎ Osoby z dodatkową niepełnosprawnością stanowią 21% ogółu zarejestrowanych w PZN. Chorzy na cukrzycę to najliczniejsza grupa osób z dodatkową niepełnosprawnością stanowią 7% wszystkich członków PZN.
- ◎ W 2010 r., niewidomi pracujący zarejestrowani w PZN liczyli 5 990 osób.
- ◎ W stosunku do ogólnej populacji niewidomych w wieku aktywności zawodowej liczącej 33 009 osoby stanowi to zaledwie 18% .

KLASYFIKACJA DOKONANA PONIŻEJ ZE WZGLĘDU NA:

stopień upośledzenia

Wiek osoby rewalidowanej pozwala wyróżnić działy surdopedagogiki:

Surdopedagogika wieku niemowlęcego, której przedmiotem badań będzie rewalidacja osób z uszkodzeniem słuchu, rewalidacja osób niedosłyszących oraz rewalidacja osób niesłyszących z dodatkowymi upośledzeniami(np. surdorewalidacja osób niedosłyszących w wieku niemowlęcym, przedszkolnym, szkolnym, w wieku dorosłym, itd.

UPOŚLEDZENIE SŁUCHU POŁĄCZONE Z INNYMI KALECTWAMI

Połączenie dwóch lub więcej kalectw może mieć charakter:

1. kalectwa sprzężonego z innym przez tą samą neurofizjologiczną (np. zapalenie opon mózgowych we wczesnym dzieciństwie wywołujące głuchotę i jednocześnie upośledzenie umysłowe).

2. kalectwo tzw. dodatkowe nabyte (upadek z drzewa powodującego głuchotę); Nabyte stopniowo (głucha jednostka w ciągu życia traci wzrok).

3. kalectwo towarzyszące (sprzężenie występuje sporadycznie, pozostaje w związku z przyczynowym zjawiskiem stale i nieuchronnie).

UPOŚLEDZENIA ZWIĄZANE Z USZKODZENIEM SŁUCHU POŁĄCZONE Z INNYMI KALECTWAMI:

1. głuchota połączona z głuchoniemotą;

2. głuchota występująca razem z upośledzeniem umysłowym;

3. głuchota połączona z różnego rodzaju uszkodzeniami motorycznymi;

4. głuchota połączona z upośledzeniem wzroku;

5. głuchota połączona z ciężkimi długotrwałymi chorobami somatycznymi (cukrzyca, choroby serca, przewlekły gościec postępujący, hemofilia) oraz neurosomatycznymi, cięższe stany padaczki czy zespołu Little'a (długotrwałe schorzenia, pobyt w zakładach leczniczych, utrudniają pomoc specjalistów, logopedyczną oraz rewalidacyjną).

6. głuchota połączona z zachowaniami, wśród tego typu zachowań występują zaburzenia o charakterze psychosomatycznym, połączone z uszkodzeniem słuchu.

OGÓLNE POTRZEBY DZIECI Z WIELORAKIMI UPOŚLEDZENIAMI:

Podstawa właściwej rewalidacji jednostek:

1. Właściwa diagnoza wieloaspektowa, wszystkie połączone kalectwa i wzajemne na siebie działanie ich przyczyn, musi być możliwie wyraźne w diagnozie określone, które z upośledzeń jest wiodące.

2. Postępowanie zgodne ze zrozumieniem, że każde dziecko upośledzone ma zupełnie swoiste właściwości i potrzeby to jednak dziecko o wielorakim upośledzeniu, jest bardziej indywidualnym zjawiskiem psychofizycznym i bardziej posiadającym właściwe indywidualne potrzeby, które rewalidator musi znać.

3. W wypadku wielorakich kalectw jeszcze bardziej niż dzieciom o pojedynczych kalectwach (od początku uwidocznienia z tych kalectw ścisły kontakt z domem rodzinnym oraz pomoc specjalistyczną.

DZIECI GŁUCHE UPOŚLEDZONE UMYSŁOWO:

Spośród kalectw sprzężonych ze słuchem musimy zwrócić specjalną uwagę na najczęściej spotykane sprzężenie głuchoty z upośledzeniem umysłowym.

Głuchota od urodzenia połączona z niemotą jest znacznie ciężkim kalectwem niż ślepotą od urodzenia.

Ciężkim upośledzeniem jest głuchota sprzężona z upośledzeniem umysłowym, upośledza poznawanie świata fizycznego i orientację w sytuacjach społecznych. Pozbawia dziecko jednego z dwóch głównych kanałów informacyjnych (słuch), nie pozwala mu dobrze interpretować zaburzonych, dochodzących do niego - drogą innych zmysłów - informacji.

GŁUCHY UPOŚLEDZONY UMYSŁOWO:

ma poważny zubożony I układ sygnałowy i niedostępny II układ sygnałowy, a więc wyższa synteza i analiza,

abstrahowanie, uogólniania.

rozumienie przyczyn,

skutków, wnioskowanie,

przewidywanie itp.

UPOŚLEDZENIE ANALIZATORA W ZAKRESIE I UKŁADU SYGNAŁOWEGO:

- Warunki poznawcze w zakresie I układu sygnałowego.
- Spostrzegawczość pozasłuchowa dzieci głuchych jest często zadziwiająca, zdolności obserwacyjne wzrokowe, duże.
- Poznanie rzeczywistości u głuchego jest ograniczone i w pewnej mierze nieadekwatne.
- Wskutek braku słuchu lub nikłych wyobrażeń o przedmiotach i zjawiskach otaczającego świata są ubogie, jest w nich mniej treści i jest ona zniekształcona wobec tego zjawiska akustyczne nie są postrzegane.
- U głuchych I układ sygnałowy jest zubożony w zakresie treści i skażony w stosunku do obrazu [...]. Głuchy wypełnia sobie luki w wyobrażeniach powstałych ze względu na nieuchwytność dla niego zjawisk akustycznych wyobrażeniami zastępczymi.

KONSEKWENCJE BRAKU SŁUCHU W ZAKRESIE II UKŁADU SYGNAŁOWEGO:

„Ograniczenie dostępu bodźców (dźwiękowych w tym wypadku) prowadzi do utrudnienia rozwoju wyższej analizy i syntezy w sferze słuchowej (R. Boskis), zachodzą ogólne trudności w wyodrębnieniu cech zasadniczych i wiązaniu logicznych całości (ubóstwo w uogólnianiu, wnioskowaniu i sądach)”.

ZASTĘPSTWO ZMYŚLÓW:

U głuchych analizatory nie tknięte kalectwem (wzrokowe, dotykowe, termiczne, wibracyjne, smakowe, węchowe i równowagi, informują o właściwościach danego przedmiotu postrzegania, tworząc(jeśli przedmiot jest nowy) jego dynamiczną strukturę postrzeżeniową lub umieszczając dane postrzeżenia - na podstawie doświadczenia w schemacie poznawczym danego przedmiotu.

Brak jednego elementu słuchowego w strukturze w strukturze nie umożliwi poznania danego obiektu. Zastąpi go zespołowo cały kompleks innych spostrzeżeń.

BRAK UKŁADU II SYGNAŁOWEGO:

Silniej konkretyzmu uogólniania tworzą się z trudem, są one elementarne, ubogie i ściste. Trudno kształtuje się II układ sygnałowy i dynamiczne układy strukturalne.

Wielką rolę odgrywa brak mowy(np. w kształtowaniu się uogólnień widzimy wyraźną niedołężność wskutek uszkodzenia analizatora słuchu i braku w pierwszym stadium nauki dziecka- słowa.

Ubóstwo II układu polega na głównie na „tandetnej” biografii słów; treści mają mało, jest ona powierzchowna, słaba, często spaczona i nieodpowiednia.

ZNAJOMOŚĆ SŁOWA ODBYWA SIĘ W TRZECH ASPEKTACH:

1. funkcji informacyjnej, dotyczącej wyjaśnień zjawisk świata zewnętrznego, komunikatywnej.

2. najbardziej naturalny środek współżycia w społeczeństwie.

3. czynnik rozwoju procesów poznawczych człowieka.

UPOŚLEDZENIA UMYSŁOWE:

Żadna z tych funkcji języka nie jest dostępna głuchemu upośledzonemu umysłowo przeważnie nie nauczonemu sztucznie mowy (czytanie z ust i mowy własnej).

Kalectwo głuchoty połączonej z upośledzeniem umysłowym ma ciężkie konsekwencje głuchoty połączonej z upośledzeniem umysłowym ma ciężkie konsekwencje zarówno w zakresie poznania i w zakresie kontaktów z ludźmi.

Nauczanie mowy drogą odczytywania z ust jest zadaniem bardzo trudnym, wymagających wielu właściwości, jednostce upośledzonej brak.

Umiejętność skupienia uwagi i zastosowania metod (nowy układ ust) poprzednio utrwalonego doświadczenia, a przede wszystkich giętkości procesów intelektualnych, które są potrzebne do tzw. „domysłu” który jest niezbędny przy czytaniu z ust.

NAUCZANIE DZIECKA UPOŚLEDZONEGO UMYSŁOWO Z POWAŻNYM USZKODZENIEM SŁUCHU:

Słuchu czytania z ust i związanej z tym nauki mowy jest zadaniem przekraczającym zadanie rewalidatora.

Dzieci upośledzone z lżejszym niedosłuchem muszą być uczone tak jak dzieci niedosłyszające normalne umysłowo, ale musi być dla nich oddzielny oddział w szkole dla niesłyszających.

NIE MAJĄC JESZCZE OPRACOWANEJ METODY PRACY W ZAKŁADACH DLA DZIECI GŁUCHYCH UPOŚLEDZONYCH UMYSŁOWO MOŻNA PODKREŚLIĆ, CO STANOWI NAJWIĘKSZĄ TRUDNOŚĆ REWALIDATORÓW:

1. wzmożonej (w stosunku do głuchych bez dodatkowych kalectw) trudności dzieci głuchych upośledzonych umysłowo posiłkowania się innymi

2. sprawa trudności nauczania mowy dźwiękowej (niezbędny poziom dyspozycji intelektualnych).

Specjaliści sprzeciwiają się posługiwaniem się przez nauczycieli migami w porozumiewaniu się z głuchymi, należy wprowadzić dostępne formy komunikowania dostępne do ich poziomu.

DZIAŁANIA REWALIDACYJNE

Istotne składniki:

- **Zasady pracy** (reguły postępowania pedagogicznego)
 - **Metody** (sposoby oddziaływania na wychowanka)
 - **Formy, środki oddziaływania** (organizacja zajęć, materiały, za pomocą których pedagog, terapeuta będzie realizować założony program, czas i terminy prowadzenia poszczególnych zajęć)
- **Osoby realizujące program**

GŁUCHONIEWIDOMI:

- ◎ „głuchoślepota” - to połączenie braku słuchu z brakiem wzroku, ale z wykluczeniem się przypadku gdy, głusi źle widzą lub gdy niewidomi mają zaburzenia akustyczne.
- ◎ J.Rothschild stara się uściślić definicję głuchoślepoty, sprawdzając to zjawisko do takiego połączenia ubytków słuchu i wzroku, które „stanowi odrębną całość, różniącą się tak od głuchoty, jak do ślepoty”.

- Głuchoślepotą jest połączeniem głuchoty ze ślepotą, nie można ujmować tego kalectwa jako proste sumowanie tych dwóch odchyleń.
- Próby określenia jaki jest poziom utraty każdego z tych zmysłów dla stwierdzenia, jaki jest poziom danej głuchoślepoty, związane są z szeregiem innych danych; przede wszystkim osobistej odporności, tzn. indywidualnej siły procesów przystosowawczych, upośledzeniu czy stopniu akcji rewalidacyjnych.

Ludzi dotkniętych sprzężonym kalectwem głuchoty z brakiem lub głębokimi zaburzeniami wzroku określa się obecnie terminem **głuchoniewidomi**, dawniej **głuchociemni**.

Głuchoniewidomi są to ludzie w różnym stopniu pozbawieni słuchu i wzroku.

KRYTERIA PODZIAŁU KALECTWA:

1.fizjologiczny i neurofizjologiczny stan uszkodzenia(całkowite - częściowe);

2.czas, w którym pojawiły się oba kalectwa (jednocześnie czy po kolei).

3.uzyskana lub nie uzyskana pomoc rewalidacyjna. Na tych kryteriach oparty został podział zaproponowany przez S. Łopatto, który pierwszy w Polsce podjął opracowania statystyki głuchoniewidomych.

OPIERAJĄC SIĘ NA POWYŻSZYCH KRYTERIACH S.ŁOPATTO WYRÓŻNIŁ NASTĘPUJACE GRUPY OSÓB NIEWIDOMYCH Z DODATKOWĄ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

- ◎ GRUPA I. Niewidomi i głuchoniemi od urodzenia albo od wczesnego(od 5 roku życia).
- ◎ GRUPA II. Niewidomi od urodzenia albo od wczesnego dzieciństwa, którzy utracili słuch w późniejszych okresach życia.
- ◎ GRUPA III. Głusi od urodzenia albo od wczesnego dzieciństwa, którzy utracili wzrok w późniejszych okresach życia.
- ◎ GRUPA IV. Ociemniali, a jednocześnie głusi (ewentualnie ogłuchli), którzy utracili wzrok i słuch w późniejszych okresach życia.

OGÓLNY PODZIAŁ:

osoby słabowidzące
i całkowicie
niestyszzące,

osoby słabosłyszzące
i całkowicie
niewidome,

osoby słabowidzące
i słabosłyszzące,

osoby całkowicie
niestyszzące i całkowicie
niewidzące

BADANIA POTRZEB GŁUCHONIEWIDOMYCH

- ◎ 1. *Jakie zadania (dyrektywy) rewalidacyjne wyłaniają się w związku z bodźcami?, jakie dane jednostka głucho-niewidoma otrzymuje ze świata zewnętrznego „na wejściu” w naturalne bodźce, a więc dostarczone przez dostępne dane zmysłowe, niekierowane oraz kierowane? (jak np. wymagania stawiane przez otoczenie). Obserwacje „na wyjściu” potwierdzają i uzupełniają te obserwacje, jakie otrzymano „na wejściu”, i precyzują dyrektywy.*
- ◎ 2. *Jakich podniet emocjonalno-motywacyjnych jest brak danej jednostce ? („na wejściu”, wskazujące na konieczność wycofania bodźców lub ich porządkowania).*

BODZCE SENSORYCZNO-EMOCJONALNO-POZNAWCZE JEDNOSTEK GŁUCHONIEWIDOMYCH:

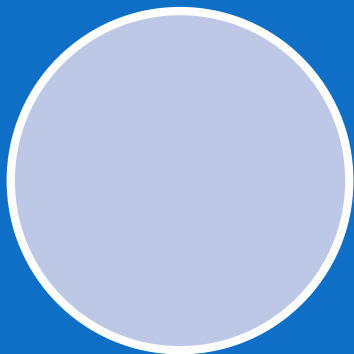
1. Bodźce fizjosomatyczne: potrzeby zasileniowe - oddychanie, odżywanie itd. oraz reakcje wraz ich motorycznymi konsekwencjami (szukania zaspokojenia tych potrzeb), emocjonalnymi komponentami związanymi z ich zaspokojeniem (głód, pragnienie), również reakcje na funkcjonowanie organizmu (np. ból).

2. Bodźce sensoryczne odbierane przez pozostałe zmysły (dotyk, węch, wibracje, smak), które normalnie nie są dla ludzi pełnozmysłowych kierownicze (wzrok i słuch), ale które w sytuacji kalectwa stają się kierowniczymi wraz z ich emocjonalnymi komponentami (poczucie bezpieczeństwa i zadowolenia, jeśli pobudzenia dają wyraźne informacje idące po potrzeb samosterownych procesu przystosowawczego lub lęku, niezadowolenia i gniewu, jeśli nie zaspokojone nie dają informacji do zaspokojenia w otaczającym świecie.

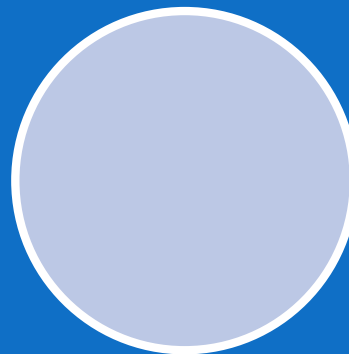
3. Bodźce, które są związane przeważnie z sytuacjami (zespolem bodźców) i doświadczeniami, jakie jednostka przeżywa i zdobywa, i te które kształtują tzw. „wyższe uczucia” *przywiązania, miłości, ufności w otrzymaną pomoc, ewentualnej wdzięczności, zadowolenia z osiągnięcia rozszerzającej wiedzy.*

- ◎ **Bodźce zbyteczne**, z jakimi trzeba powiązać przyczynowo, bodźce muszą być jeszcze dostarczone po to, aby te strzępy doznań i mętne doświadczenie zostały scalone przez procesy dziecka.
- ◎ Myklebust zwraca uwagę, że **doświadczenia dziecka głuchoniewidomego**, są tak dalece powierzchowne, niepełne lub niezrównoważone emocjonalnie, i tak długo jak pozbawienie są one przeżyć radosnych.

METODYKA PRACY Z DZIECKIEM GŁUCHONIEWIDOMYM:

Skonstruowanie programu rewalidacyjnego opartego, na stanie „gotowości” ze strony wychowawcy, stale czujnego na przyjście z pomocą wychowankowi, m.in. w czasie wszystkich dziennych dziecka (przy toalecie, ubieraniu, chodzeniu) w ciągu całego dnia.

Wychowawca - rewalidator musi być nastawiony na stymulowanie wychowanka w kierunku zdobywania przez niego niezliczonych doświadczeń, którym nadać musi sens i znaczenie. Dziecko głuchoniewidome potrzebuje „nieustannego pełnego znaczenia kontaktu”.

- ◎ Stymulowanie impulsów poznawczych (silny impuls jeśli nie otrzyma poparcia (np. w formie otrzymania szukanych informacji))
- ◎ Dostarczanie korzystnych warunków zewnętrznych do poznawczych eksploracji
- ◎ Konieczność pomocy otoczenia, które dziecku dostarcza korzystnych i bogatych warunków do eksploracji zewnętrznych
- ◎ Sztuczne dobierane bodźce są dla głucho-niewidomego przeszkodą w rozwoju.

- Myklebust twierdzi, że dziecko głuchoniewidome jest nadzwyczaj pobudliwe ruchowo i pozbawione właściwych warunków dla swej aktywności. Jego działalność jest powodowana potrzebą fizjologiczną wyżycia się albo podświadomym impulsem bezradnego szukania informacji.

UDOSTĘPNIENIE POZNANIA ZMYŚŁAMI NIEUSZKODZONYMI:

- Dostarczanie głuchoniewidomemu dziecku potrzebnych mu bodźców, i to możliwie uporządkowanych, oraz stymulowanie ich przez nadanie im rangi ciekawych, ważnych dla niego informacji. Bodźce mogły odbierać w sposób możliwy jak najbardziej sprzyjający adekwatnemu poznaniu rzeczywistości, mimo tego że rozporządza tylko tzw. drugorzędnymi zmysłami - z wykluczeniem zasadniczych - wzroku i słuchu.
- Z wyjątkiem wypadku, gdy istnieją pozostałości słyszenia lub widzenia, program ćwiczeń musi być tak zaplanowany, aby nietknięte zmysły najefektywniej wykorzystać.
- Naturalny kierunek działalności organizmu polega na kompensowaniu braków. Na pierwszy w tej akcji kompensacyjnej u **głuchoniewidomych wysuwa się dotyk jako zmysł podstawowy, a powonienie jako drugorzędny**. Celem ćwiczenia powinno być wzmacnianie i rozwijanie tego kierunku kompensacji.
- Specjalne ćwiczenia powinny również rozwijać zmysł powonienia.

Najbardziej skuteczną procedurą jest łączenie zmysłu dotyku jako zasadniczego sposobu eksploracji z powonieniem, wykorzystując zmysły zapachu i smaku.

HELEN KELLER

- Helen Adams Keller(1880 - 1968) - amerykańska głuchoniewidoma pisarka.
- Mając 19 miesięcy przeszła chorobę, która pozbawiła ją wzroku i słuchu. Kiedy miała 6 lat, jej rodzice poprosili o konsultację Aleksandra Grahama Bella.
- Pod opieką Sullivan Helen robiła ogromne postępy. Nauczyła się alfabetu Braille'a i studiowała w Horace Mann School for the Deaf (w Bostonie).
- Poświęciła życie innym osobom upośledzonym. Napisała wiele książek, z których najślawniejsza to wydana po polsku w 1904 *Historia mego życia*.
- Keller angażowała się w wiele inicjatyw społeczno-politycznych. Była członkinią amerykańskiej Partii Socjalistycznej i związku zawodowego Industrial Workers of the World. Działała na rzecz równouprawnienia kobiet.

MYŚLI HELEN KELLER I ICH WYKORZYSTANIE W METODYCE PRACY Z GŁUCHONIEWIDOMYMI

- ⊙ „Czym jest dla ciebie słuch i wzrok, tym dla mnie jest ręka”.
- ⊙ “Ręka moja stanowi kotwicę mego przychodzenia i odchodzenia.”
- ⊙ Ręka łączy mnie ze światem, z mężczyznami i z kobietą. Ręka jest moją czujką, brnąc z nią przez osamotnienie i ciemności chwytam za jego pomocą każdą radość i czynność, na którą się palcami natknę.
- ⊙ „Wszystko jest dla mnie niejako ręką”

ROLA REWALIDATORA

- ◉ *Zastępuje swemu wychowankowi nie tylko oczy, ale i uszy.*
- ◉ Musi się dać ciepło wiernych uczuć, jakich od otoczenia, jednostka nie może doznawać, oddzielona od bliskich ciszą i ciemnością.
- ◉ Powinien pełnić funkcję przyjaciela-przewodnika po świecie zewnętrznym.

UZUPEŁNIENIE BRAKUJĄCYCH BODŹCÓW:

- ◉ **Zmniejszanie izolacji.** Wpływ izolacji można uważać za główne upośledzenie w głuchocie połączonej ze ślepotą. Inwalidztwo to stanowi chyba najbardziej rozległy i najdrastyczniejszy przykład izolacji społecznej. Zasadniczym celem rehabilitacji jest zmniejszenie skutków izolacji i otwarcie wszelkich dostępnych dróg dla rozszerzenia kontaktów niewidomego z jego otoczeniem.
- ◉ Pod tym względem każda technika porozumiewania się, która umożliwia osobie głuchoniewidomej nawiązuje skutecznego kontaktu z jej otoczeniem, jest godna polecenia.
- ◉ **Problem rewalidacji głuchoniewidomych jest najcięższy ze wszystkich problemów pedagoga specjalnego.**

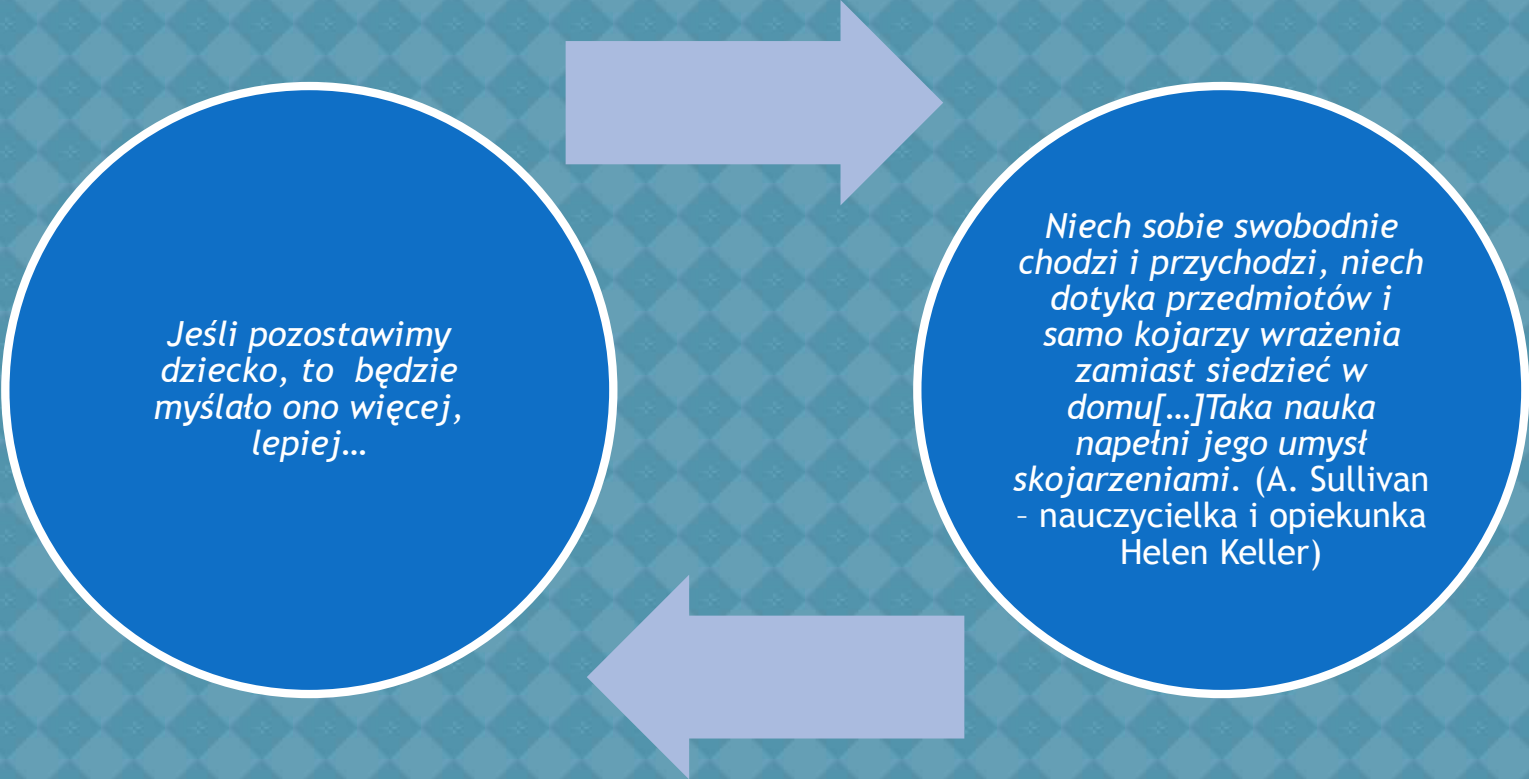
UFNOŚĆ W REWALIDATORA

Podstawową zasadą w metodzie pracy z głuchoniewidomymi **jest wyrobienie w dziecku na tle wzajemnego przywiązania bezwzględne zaufania w adekwatność podawanych mu informacji o świecie.**

Stwarzanie warunków, które będą stymulowały potrzebę poznania i kontaktów.

UDOSTĘPNIENIE WYCHOWANKOWI SWOBODY WŁASNEJ EKSPLORACJI

- ◎ Zasada jak najszerszego dostarczania różnych form osobistego doświadczenia dziecku głuchoniewidomemu połączona z wiarą rewalidatora (w obecnej wiedzy neuropsychologicznej usprawiedliwionej wielostronnie), że siły rozwojowe dziecka głucho-niewidomego (u małych dzieci) z potoku dostarczanych mu przez życie doświadczeń wybierały, te które są aktualne dla rozwoju dziecka.
- ◎ Swoboda w eksplorowaniu świata zewnętrznego.

*Jeśli pozostawimy
dziecko, to będzie
myślało ono więcej,
lepiej...*

*Niech sobie swobodnie
chodzi i przychodzi, niech
dotyka przedmiotów i
samo kojarzy wrażenia
zamiast siedzieć w
domu[...]*Taka nauka
napełni jego umysł
skojarzeniami. (A. Sullivan
- nauczycielka i opiekunka
Helen Keller)**

◎ Metody naturalnego kształcenia dzieci głuchociemnych wg Sullivan

Nie uczyć dziecka słów oderwanych, tłumacząc dokładnie ich znaczenie, oswajać z mową na pół zrozumiałą, aż w końcu nauczy się rozumieć jej znaczenia.

Nigdy dziecka nie nudzić, mówić mu o rzeczach nie znanych lub też obojętnych dla niego, ale ciekawych.

Udzielać dziecku pełnych odpowiedzi na wszystkie pytania.

METODY A. SULLIVAN

- ⊙ Stałe powtarzanie utrwała w umyśle słowa i wyrażenia.
- ⊙ Nie tworzenie udawanych rozmów aby uczyć języka.
- ⊙ Rozmowa to naturalna wymiana myśli: *Jeśli w umyśle dziecka nie ma żadnej treści, to chyba nie warto żądać od niego, żeby pisało na tablicy lub literowało na palcach utarte zdanie o kocie, ptaku, psie.*
- ⊙ Dostarczaniu dziecku bogactwa materiału poznawczego oraz warunków do jego spontanicznego rozwoju.

Zasada umiejętności znalezienia odpowiedniego momentu do podsunięcia dziecku innych bodźców.

ZNACZENIE ZNAJDOWANIA ODPOWIEDNIEGO MOMENTU:

- Myklebust podkreśla, co stanowi pierwszą czynność rewalidatora dziecka głucho-niewidomego, jest konieczność stworzenia zaczątków myślenia, a więc czynnego wiązania przez niego jego mętnych jeszcze pobudzeń (w języku cybernetycznym -jego wewnętrznego kodu przeżyciowego) w pewne całości przyczynowo-skutkowe, które będzie w miarę powtarzania zapamiętywało.
- Jest to *tworzenie mowy wewnętrznej*.
- Porządkowanie tych bodźców powinno być dokonywane w biegu normalnego życia dziecka, a nie w sztucznie tworzonej sytuacji szkoleniowej, właśnie ze względu na konieczność uwzględnienia samosterownych procesów poznawczych .

ZASADY MYKLEBUSTA:

- ⊙ „Zanim dziecko głuchoniewidome zacznie się posługiwania językiem mówionym, trzeba je nauczyć myśleć poprzez nieustający, pełen treści, kontakt z nim stymulujący jego chęć poznawczą i stale zaspokajającą w sposób swoisty, dostosowany do jego możliwości recepcyjnych, dobrze dobierając zestawienia bodźców, ich powiązań, zależności, wciąż tworząc pewne całości”
- ⊙ **Najpierw doświadczenie, potem symbol(słowo)** - jest w sposób wybitny podstawą wszelkiego nauczania języka i może to być rozumiane jako przekształcenie doświadczeń na język symboli (symbolizacja).
- ⊙ Zadaniem rewalidatora będzie budowa *myślenia wewnętrznego* dziecka głuchoniewidomego.

DROGI NAWIĄZYWANIA WIĘZI PRZEZ POROZUMIENIE:

- ◉ Kontakt z dzieckiem głuchowidzącym musimy rozpocząć przez :
- ◉ **indywidualną mowę gestykulacyjną,**
- ◉ **konwencjonalną migową**(jeśli dziecko jest już nauczone pewnych jej fragmentów),
- ◉ **ekspresywny sposób zachowania się** (odgrywanie sceny, np. że się chce iść).
- ◉ Odróżnianie nauczania poszczególnych wyrazów czy zwrotów od zrozumienia prawdziwego sensu nazwania symbolem słownym poszczególnych wyrazów i ich gatunkowych zespołów i pojęć są zasadnicze w problematyce nauczania.

MOŻLIWOŚCI POROZUMIEWANIA SIĘ Z GŁUCHONIEWIDOMYMI:

1. Porozumiewanie się typu ekspresywno-behawiorystycznego (gest, mimika, odgrywana scena)

2. Porozumiewanie się symbolami językowymi (znakami w ścisłym tego słowa znaczeniu) - „pisanie do ręki” (z używaniem „rękawiczki”), pisanie alfabetem Braille’a (ręczne lub maszynowe), pisma Ballu i różne inne z wykorzystywaniem urządzeń technicznych. A przede wszystkim wyuczona mowa głosowa oraz z odczytaniem jej z ust (dotykem).

- W zakresie drugiej kategorii porozumiewania się najważniejsze jest dla dziecka głuchoniewidomego zdobycie pojęcia semantycznego znaku, które pozwala mu wyjść ze świata oznaczeń jednostkowych w świat mowy uogólniającej desygnaty i łączący świat ludzi.
- Wprowadzenie do świadomości dziecka głuchego - niewidomego pojęcia znaku-stanowiącego odpowiedzialność semantyczną między określonym obiektem (rzeczą, zjawiskiem, czynnością) a jego nazwą - jest chyba najtrudniejszą czynnością rewalidacyjną, ale stanowi jednocześnie zasadniczy klucz, bez którego nie można odtworzyć drogi rozwoju tego dziecka.
- Przeszkody są ogromne, przede wszystkim przeszkody o charakterze psychologicznym polegające na trudności zrozumienia przez dziecko odpowiednika konkretnego przedmiotu i jego słownego symbolu czy to napisanie na dłoni, „pisanie do ręki”.

Nauczanie dziecka np. wykonując alfabetem palcowym pewien zestaw wyuczonych znaków (koń, kosz, lalka, ciastko, kubek, nóż, chodź itd.),

Zdobycie przez dziecko świadomości, że dysponuje wszystkimi narzędziami aby mogło można powiedzieć, swoją nazwę, swoje „imię”.

- Polski system fonogestów wywodzi się z koncepcji Cued Speech („mowy ze wskazówkami”, „mowy wskazywanej” albo „mowy uzupełnianej gestami”).
- Metoda fonogestów została w Polsce wdrożona w Ośrodkach szkolno-wychowawczych dla dzieci niesłyszących w Lublinie i w Radomie.
- Dzięki używaniu fonogestów udaje się precyzyjnie rozdzielić dwa odmienne systemy językowe, jakimi są język polski i język migowy.

SYSTEM FONOGESTÓW

Sposób kształcenia językowego nazywamy **metodą oralną** wspomaganą fonogestami i znakami ideograficznymi języka migowego (używa się wyłącznie znaków symbolizujących pojęcia, nie stosuje się alfabetu palcowego, czyli daktylografii).

Nauczanie języka odbywa się w środowisku szkolnym i rodzinnym poprzez bezpośrednie komunikowanie się przy użyciu znaków języka migowego i systematyczne ich przekładanie na język polski z fonogestami.

- ◉ W oddziaływaniu dydaktycznych zachowana jest następująca kolejność nabywania umiejętności językowych:
- ◉ Spostrzeganie znaków językowych,
- ◉ Rozumienie ich znaczenia w odpowiednich sytuacjach komunikacyjnych,
- ◉ Mówienie,
- ◉ Czytanie,
- ◉ Pisanie.

METODY KOMUNIKACJI WG PERIERA

I. Oralne

- ◎ 1. Słuchowe lub akupedyczne, jednozmysłowe + percepcja wibracyjno-dotykowa.
- ◎ 2. Słuchowe-oralne- wielozmysłowe.
- ◎ 3. Słuchowo-oralne ze wspomaganiami przez odczytanie z ust.
- ◎ 4. Słuchowo-oralne z manualną reprezentacją fonemów
- ◎ 5. Słuchowo-oralne z daktylogią (mowa palcowa, literowanie palcowe).

II. Gesty

- ◎ 1. Język migowy,
- ◎ 2. Sam język migowy na początku postępowania wychowawczego połączony z nauczaniem mowy ustnej i pisania.
- ◎ 3. Sam język migowy na początku postępowania wychowawczego połączony z nauczaniem pisania, a następnie mowy ustnej.

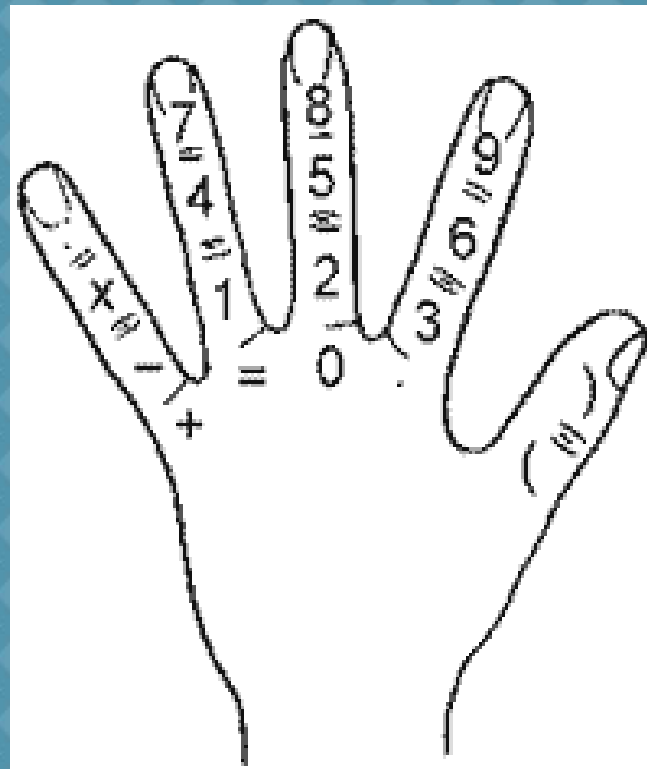
III. Bimodalne

- ◉ 1. Jednojęzykowe- mowa ustna z jednoczesnym językiem miganyym.
- ◉ 2. Dwujęzykowe - mowa ustna i język migowy używany alternatywnie.

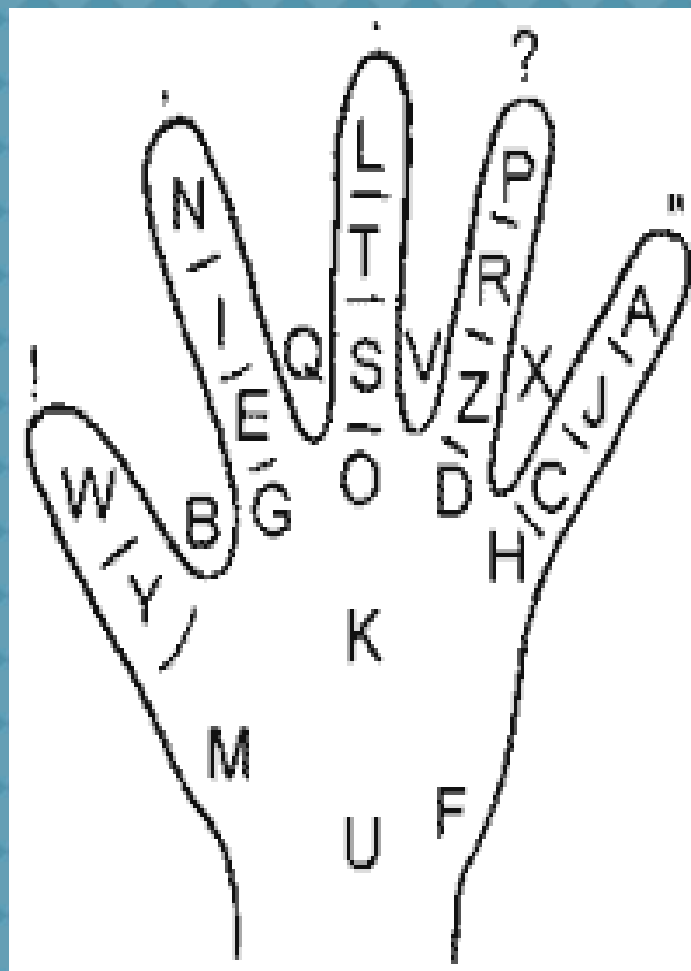
ALFABET PUNKTOWY DO DŁONI DLA OSÓB GŁUCHONIEWIDOMYCH

Rozmieszczenie cyfr:

- 1 - dolny paliczek palca serdecznego
- 2 - dolny paliczek palca środkowego,
- 3 - dolny paliczek palca wskazującego
- 4 - środkowy paliczek palca serdecznego,
- 5 - środkowy paliczek palca środkowego,
- 6 - środkowy paliczek palca wskazującego,
- 7 - górny paliczek palca serdecznego,
- 8 - górny paliczek palca środkowego,
- 9 - górny paliczek palca wskazującego,
- 0 - miejsce na dłoni bezpośrednio pod nasadą palca środkowego (pod cyfrą 2).

- ⊙ + (plus, znak dodawania) - miejsce na dłoni bezpośrednio pod nasadą palca małego,
- ⊙ - (minus, znak odejmowania) - dolny paliczek palca małego,
- ⊙ x (znak mnożenia) - środkowy paliczek palca małego,
- ⊙ : (znak dzielenia) - górny paliczek palca małego,
- ⊙ = (znak równości) - miejsce na dłoni bezpośrednio pod nasadą palca wskazującego,
- ⊙ . (kropka dziesiętna) - miejsce na dłoni bezpośrednio pod nasadą palca wskazującego,
- ⊙ ((nawias otwarty) - dolny paliczek kciuka,
- ⊙) (nawias zamknięty) - górny paliczek kciuka.

- Alfabet przeznaczony jest głównie dla ludzi, którzy przed utratą słuchu zdążyli opanować język naturalny (np. mowę dźwiękową, sztukę pisaną i czytania oraz liczenia). A zatem znają litery i cyfry, głoski i liczby, słowa, zdania, znaki interpunkcyjne, potrafią posługiwać się podstawowymi działaniami matematycznymi.
- Alfabet dla osób, które nie miały bliskich kontaktów z osobami głuchoniemymi, stąd też nie znają ani języka migowego ani alfabetu palcowego (tzw. daktylografii). W nowej dla siebie sytuacji, jaką jest np. nagła lub postępująca utrata słuchu lub wzroku, osobie takiej trudniej byłoby nauczyć się gestów bądź ruchów dłoni potrzebnych do wskazywania liter (umowne dla liter układy palców).
- Jednakże nie oznacza to, że inni głuchoniewidomi nie mogliby posługiwać się alfabetem punktowym do dłoni. **Głusi tracący wzrok, którzy znają alfabet palcowy, bez trudu opanują alfabet do dłoni, ale w praktyce chętniej stosują daktylografię odbierając ją przy pomocy dotyku.**

- ◉ Jedną z istotnych zalet alfabetu punktowego do dłoni jest jego uniwersalność. Dzięki zastosowaniu specjalnej rękawiczki osoba głuchoniewidoma może rozmawiać z kimś, kto nie zna tej lub jakiegokolwiek innej formy porozumiewania się.
- ◉ Warunkiem koniecznym jest to, by osoba głuchoniewidoma znała alfabet punktowy i aby potrafiła porozumiewać się w sposób słowny.
- ◉ Rękawiczka do komunikacji to tradycyjna, wygodna dla użytkownika zwykła rękawica, na której w odpowiednich miejscach umieszczone są litery, cyfry i pozostałe znaki.
- ◉ Głuchoniewidomy zakłada rękawiczkę na swoją dłoń i pokazuje rozmówcy, a ten dotykając palcem poszczególnych liter przekazuje treść swojej wypowiedzi (słowo po słowie).

METODY NAUKI GŁUCHO-NIEWIDOMYCH:

- ◎ Z początku etykietowanie przedmiotów, potem odczytywanie czytanek o coraz szerszym zasobie słów, kalendarza, listów do matki, a na tym tle odbywanych „lekcji”, pogłębienie nabytych w życiu wiadomości.
- ◎ Znaki migowe „pisze na swojej dłoni, jak na podanej przez kogoś”. Wchodzi w problematykę dostosowania poszczególnych metod nauczania metod różnych przedmiotów nauczania do potrzeb możliwości głucho-niewidomych.

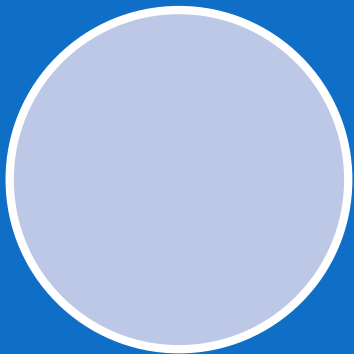
ORGANIZACJA NAUCZANIA DZIECI GŁUCHONIEWIDOMYCH W OKRESIE POCZĄTKOWYM

Zasada konieczności niestwarzania dziecku w początkowym okresie jego nauczania sztucznych szkoleniowych warunków poznawczych, ale wykorzystywaniu całego bogactwa „warsztatu potocznego życia”.

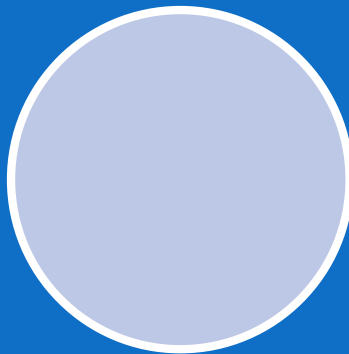
Dziecko uczy się języka przez naśladownictwo. Dziecko przychodzi na świat ze zdolnością uczenia się i uczy się samo z siebie, byle mu dostarczyć dostarczonej podniety zewnętrznej.

- ◎ Autonomia i niezależność: doskonalenie czynności dnia codziennego; korzystanie ze środków komunikacji publicznej, posługiwanie się instrukcjami obsługi i przewodnikami) w późniejszych etapach nauki.

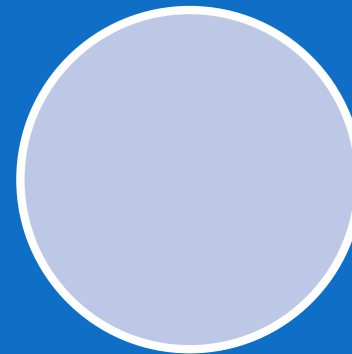
TRESC PROGRAMU PRZYGOTOWAWCZEGO ETAPU NAUCZANIA:

Etap przygotowawczy obejmuje kształtowanie u głuchoniemych dzieci nawyków sanitarno-higienicznych i nawyków samoobsługi, opanowanie mowy mimiczno-gestowej i elementów języka słownego w postaci odrębnych słów dobieranych dotykiem.

Wychowanie i nauczanie głuchoniewidomego prowadzone przez cały dzień

Długość okresu nauki na tym etapie zależy od stanu rozwoju dziecka w momencie jego przyjęcia do domu dziecka i od właściwości schorzenia, które doprowadziło do utraty wzroku, słuchu i mowy.

Dzieci, które otrzymały właściwe przygotowanie w domu rodzinnym (były przygotowane zgodnie ze wskazówkami i pod kierunkiem współpracowników Instytutu Defektologii), mogły rozpocząć naukę od etapu szkolnego lub szybciej przejść etap przygotowawczy (w ciągu 1-2 lat).

Dzieci, które nie otrzymały takiego przygotowania w domu rodzinnym, pedagogiczne zaniedbane i posiadające dodatkowe dysfunkcje (zaburzenia ruchowe, osłabienia fizyczne i inne) uczyły się w ramach etapu przygotowawczego przez cztery, a nawet pięć lat. Naukę dziecka głuchego powinno się rozpocząć możliwie jak najwcześniej.

Przy ustalaniu programu nauczania dziecka bierze się pod uwagę nie jego wiek lecz poziom rozwoju: z 7 - letnim, a nawet 10-letnim dzieckiem o opóźnionym rozwoju umysłowym należy rozpocząć zajęcia według tego samego programu i stosować te same metody, które są wykorzystywane w nauczaniu dzieci 3- lub 4 letniego.

Pod koniec przygotowawczego etapu nauczania dziecko powinno być wdrożone do przestrzegania rozkładu zajęć, powinno opanować nawyki samoobsługi, nauczyć się orientować w przestrzeni, przyswoić mowę gestową i elementy mowy słownej w formie palcowej (umieć lepić z plasteliny).

PLAN PRACY WYCHOWAWCZEJ W GRUPIE DZIECI:

1. Dalsze wdrażanie do przestrzegania rozkładu dnia.

2. Kształtowanie orientacji. Ukształtowanie u dzieci prawidłowego wyobrażenia o rozmieszczeniu przedmiotów znajdujących się w pokoju, na korytarzu, w toalecie, w szatni i w stołówce.

3. Kształtowanie i doskonalenie nawyków samoobsługi. (np. samodzielne mycie się, spożywanie posiłków).

4. Uczenie zabawy.

5. Rozwój środków porozumiewania się. Nauczanie dzieci gestów np. jeść, spać, ubierać się).

6. Rozwój czuciowo-ruchowy. (Specjalna czuciowo-ruchowa propedeutyka brajlowskiej i palcowej formy porozumiewania się).

ROZWÓJ MOWY:

- ◎ Szczególnie ważne w nauczaniu dziecka głuchoniewidomego jest opanowanie przez nie środków porozumiewania się. Pierwszymi specjalnymi środkami porozumiewania się są gesty.
- ◎ Gestami dziecko oznacza przedmioty, funkcje, działanie, elementy zachowania. Opanowanie gestów -nieodzowny etap rozwoju mowy.
- ◎ Następny etap opanowanie środków porozumiewania się kształtowaniu u dziecka mowy słownej.
- ◎ Dopiero po opanowaniu przez dziecko kilkudziesięciu słów, dziecko zapoznaje się a alfabetem palcowym.

PROJEKT DLA GŁUCHONIEWIDOMYCH - 2010-2012

Weź sprawy w swoje ręce...

- ◉ Projekt „Wsparcie osób głuchoniewidomych na rynku pracy II - Weź sprawy w swoje ręce.” realizowany był przez Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym pod hasłem „Weź sprawy w swoje ręce...”
- ◉ Liderem Projektu był Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, z którego budżetu pochodzi 15% środków na jego realizację.
- ◉ Projekt współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.
- ◉ Celem głównym była *aktywizacja społeczna i zawodowa osób głuchoniewidomych, przy ich aktywnym udziale i z poszanowaniem ich potrzeb, możliwości i osobistych wyborów.*

**Weź sprawy
w swoje ręce...**
www.mojapraca.org.pl

Warsztaty aktywizacyjne

Weź sprawy w swoje ręce...

WARSZTATY ZAWIERAŁY 3 RODZAJE

ZAJĘĆ: **Weź sprawy w swoje ręce...**

- ◉ **psychoedukacyjne z elementami grupowego doradztwa zawodowego**
(elementy skutecznej komunikacji interpersonalnej, nabywanie asertywności, autoprezentacja, analiza potencjału zawodowego, symulacje rozmów z pracodawcą).
- ◉ **kreowanie wizerunku osobistego z elementami wizażu - nauka dbania o wygląd zewnętrzny**
(uczenie się świadomego prezentowania zachowań związanych z sytuacjami dotyczącymi poruszania się po rynku pracy, elementy właściwego dobierania kolorów, materiału i typu ubrań pasującego do sylwetki i rodzaju pracy, dla pań także zajęcia z makijażu).
- ◉ **„szkolenie z umiejętności konkretnych”**
(tnp. zajęcia komputerowe lub podstawy prowadzenia działalności gospodarczej)

Weź sprawy w swoje ręce...

PROJEKT W LICZBACH:

- ◉ Z projektu skorzystało 212 kobiet i 282 mężczyzn, czyli łącznie 494 osób głuchoniewidomych z różnych części Polski.
- ◉ Po pomoc oferowaną przez specjalistów zdecydowało się sięgnąć także 437 osób z najbliższego otoczenia osób głuchoniewidomych (np. członkowie rodzin). Było wśród nich 310 kobiet i 127 mężczyzn.
- ◉ Z pomocą specjalistów udało się znaleźć zatrudnienie dla 80 osób uczestniczących w projekcie.